

## МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

**О. Ю. Древаль**, канд. екон. наук, доцент;  
**О. О. Павленко**, канд. екон. наук, доцент  
Сумський державний університет,  
вул. Римського-Корсакова, 2, Суми, 40007, Україна  
E-mail: info@study.sumdu.edu.ua

*У статті проведено аналіз методичних підходів до формування результатів навчання в системі вищої освіти. Визначені елементи формування освітніх програм.*

**Ключові слова:** результати навчання, вища освіта, стандарти, освітні програми.

### ВСТУП

Серед завдань, що передбачені реформуванням системи вищої освіти в Україні є розробка освітніх стандартів вищої освіти Науково-методичними радами Міністерства освіти і науки України, побудова нових освітніх програм вищими навчальними закладами. Одним із ключових термінів нової парадигми вищої освіти є «результати навчання». Відповідно до [1] результати навчання характеризуються сукупністю знань, вмінь та навичок, набутих здобувачем освіти в процесі навчання. Рашкевич Ю. М. відрізняє ще один термін – «очікувані результати навчання». В [2] зазначається, що очікувані результати навчання – це ті результати навчання, що сформульовані викладачами.

### ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Чітке та коректне визначення результатів навчання – це складна й важлива задача. Саме тому метою даного дослідження є визначення ролі та місця результатів навчання в системі надання освітніх послуг.

### РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Розглянемо основні складові, що впливають на процес формування результатів навчання. Так наприклад, опис освітньої програми окрім стандартних елементів, таких як перелік навчальних дисциплін і логічної послідовності їх вивчення, кількості кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми, включає в себе також очікувані результати навчання, так звані компетентності, якими повинен оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти.

Результати навчання є також ключовим елементом при акредитації освітніх програм. При цьому оцінюється відповідність освітньої програми стандарту вищої освіти, спроможності виконати вимоги стандарту та досягти заявлених у програмі результатів навчання.

Крім того результати навчання зазначаються в додатку європейського зразка до дипломів випускників вищих навчальних закладів.

Окрім програмних є дисциплінарні результати навчання. Програмні результати навчання забезпечуються досягненням дисциплінарних результатів навчання. На рис. 1 наведена схема формування та імплементації результатів навчання.

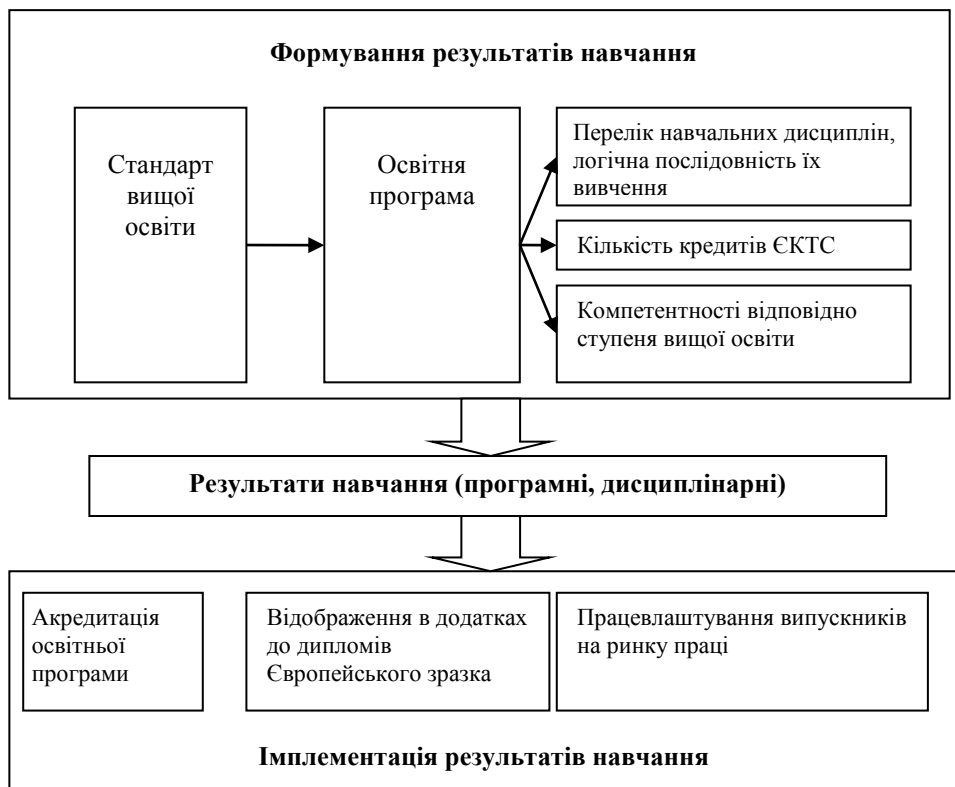


Рисунок 1 - Схема формування та імплементації результатів навчання

Основним блоком представленої схеми є освітня програма. Розглянемо основні елементи, що впливають на її формування. Так, розробка нових освітніх програм передбачає наступні кроки:

1. Встановлення відповідної кваліфікації (бакалавр, магістр) та професійного змісту навчання
2. Встановлення вступних вимог; встановлення очікуваних результатів навчання освітньої програми та кожної дисципліни
3. Детальний опис оцінювання очікуваних результатів навчання як на рівні програм так і на рівні дисциплін
4. Детальний опис процесу навчання

Аналізуючи кожний з зазначених чотирьох пунктів, необхідно спиратися на основні принципи підходу вищої освіти, що заснований на результатах навчання, а саме:

- Навчальні програми повинні бути розроблені ВНЗ та забезпечувати встановлені результати навчання, які відповідають місії та профілю ВНЗ, включаючи регіональні особливості;
- Внутрішня система якості ВНЗ повинна забезпечувати досягнення результатів навчання;
- Результати навчання як освітніх програм так і кожної дисципліни повинні відповідати національним кваліфікаційним рамкам;
- Результати навчання повинні бути приведені у відповідність національному, правовому, соціально-економічному середовищу (системі освіти, потреби суспільства у професіях, регіональним особливостям);
- Встановлення результатів навчання сприяє проведенню міжнародних порівнянь освітніх програм;

– Кількість результатів навчання освітньої програми, як правило, обмежується 10-15;

– Результати навчання кожної дисципліни повинні відповідати програмним результатам навчання.

Як зазначає Рашкевич Ю. М. «...взаємозв'язок між компетентностями та результатами навчання є складним: кожна компетентність формується на основі досягнення багатьох результатів навчання, а кожен результат навчання може впливати на формування декількох компетентностей» [2].

Компетентності випускника конкретного ВНЗ формуються з урахуванням:

– міжнародних та національних освітніх стандартів та законодавства (Болонської, Європейської кваліфікаційної рамки, Національної кваліфікаційної рамки, законодавства);

– конкретної специфіки ВНЗ (наприклад, технічної або агропромислової спрямованості)

– сфери професійної діяльності випускника;

– компетентностей, які набувають випускники аналогічних освітніх програм ВНЗ ЄС, США;

– компетентностей, що набувають студенти при виборі дисциплін «за вибором».

Важливою характеристикою результатів навчання є можливість їх ідентифікувати та оцінити кількісно. Як вважає Рашкевич Ю. М., повинні бути розроблені відповідні критерії оцінювання, які можна застосувати для того, щоб зробити висновок про те, чи досяг студент очікуваних результатів навчання [2].

Результати навчання повинні бути зрозумілими і для студентів. Саме за результатами навчання майбутні абітурієнти повинні обирати «свою» освітню програму.

Таким чином, виникає питання: «Якими повинні бути «гарні» результати навчання?». Для відповіді на це питання необхідно визначитися в наступному:

– результати навчання повинні описувати, що студенти можуть знати та вміти;

– результати навчання повинні бути привабливими для студентів, щоб вони бажали їх досягти;

– студенти повинні розуміти, що дані результати навчання «означають»;

– результати навчання повинні відповідати поточним цілям (завданням) студентів та їх кар'єрним планам;

– більшість студентів повинні досягти результати навчання з належним зусиллям;

– результати навчання повинні бути такими, щоб їх можливо було оцінити [3].

У світі спостерігається перехід від традиційних методів навчання (з лекціями та семінарами) до активного залучення студента до самого процесу навчання. Згідно [1] саме викладачі обирають методи та засоби навчання, для забезпечення високої якості навчального процесу. В викладацькій діяльності все більше актуальності набувають нові активні форми навчання: творчі проекти, кейс-стаді, бізнес ігри, дебати, змішане навчання, студентські стартапи, «перевернуті» лекції.

Методи навчання повинні відповідати тим очікуваним результатам навчання, що викладач ставить перед студентами.

В свою чергу методи оцінювання повинні відповідати як результатам навчання так і методам навчання. Оцінювання – займає важливе місце в системі навчання. Оцінювання досягнутих студентами результатів навчання повинно відбуватися згідно відповідних критеріїв. Причому ці критерії студенти повинні знати з самого початку свого навчання, бути усвідомленими як їх результати навчання будуть оцінювати та, що потрібно зробити впродовж навчання для отримання бажаного результату.

Оцінювання повинно відігравати не тільки контролюючу функцію. Оцінювання повинно бути елементом навчання, та повинно здійснюватися для самого навчання.

Для себе викладачі повинні відповісти на декілька питань, щоб зрозуміти наскільки їх методи навчання та методи оцінювання відповідають тим «заявленим» результатам навчання, що були сформовані на початку курсу. Це питання, наприклад: «Що студенти вивчають?», «Як багато вони вивчають?», «Як вони вивчають?», «Як ефективно вони вивчають?».

Саме тому, враховуючи світові тенденції освітніх реформ, можна запропонувати вищим навчальним закладам на шляху узгодженості результатів навчання до існуючих вимог сучасності та відповідності методів навчання та методів оцінювання сформульованим результатам навчання наступне:

по-перше, ВНЗ повинні проаналізувати та визначити відповідність результатів навчання за освітніми програмами кваліфікаційним рівням Національної кваліфікаційної рамки[4,5];

по-друге, ВНЗ повинні долучити роботодавців та студентів-випускників до визначення основних результатів навчання за існуючими програмами;

по-третє, ВНЗ повинні проаналізувати навчальні плани освітніх програм з точки зору можливостей досягнення результатів навчання;

по-четверте, керівники освітніх програм повинні проаналізувати дисциплінарні результати навчання та дослідити відповідність дисциплінарних результатів навчання програмним. Більш чітко сформувати дисциплінарні результати навчання (якщо потрібно);

по-п'яте, визначити відповідність результатів навчання цілям та змісту кожної дисципліни навчальної програми;

по-шосте, оцінити реалістичність досягнення результатів навчання за передбачений час (навчання);

по-сьоме, визначити відповідність запропонованих стратегій навчання (методів навчання) досягненню результатів навчання за дисциплінами та програмами в цілому;

по-восьме, визначити методи оцінювання, що використовуються або будуть використовуватися для оцінки результатів навчання. Чи всі результати навчання можна оцінити?

## ВИСНОВКИ

Таким чином, самооцінка освітніх програм, критичний погляд на існуючі освітні програми дозволить зробити ряд висновків, щодо вдосконалення існуючих програм для того, щоб зробити їх більш привабливими як для абітурієнтів, студентів, так і для роботодавців, які будуть зацікавлені у фахівцях даного профілю. Такий підхід буде сприяти покращенню якості надання освітніх послуг не лише у межах вищих навчальних закладів, а і всього освітнього простору.

## SUMMARY

### METHODICAL APPROACHES TO FORMATION OF LEARNING OUTCOMES IN THE SYSTEM OF HIGHER EDUCATION

*O. Y. Dreval, O. O. Pavlenko*

*Sumy State University,  
2, Rymskogo-Korsakova St. 40007, Sumy, Ukraine  
E-mail: info@study.sumdu.edu.ua*

*Methodological approaches to formulation of learning outcomes in the system of higher education are analyzed in the article. The forming elements of educational programmes are identified.*

**Keywords:** *learning outcomes, higher education, standards, educational programmes.*

## **СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ**

1. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Рашкевич Ю. М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: монографія / Ю. М. Рашкевич. – Львів : Видавництво політехніки, 2014. – 168 с.
3. David Baume. Writing and using good learning outcomes [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.leedsbeckett.ac.uk/partners/files/Learning\\_Outcomes.pdf](http://www.leedsbeckett.ac.uk/partners/files/Learning_Outcomes.pdf).
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» від 23.11.2011 р. № 1341 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF>.
5. Использование системного подхода при формировании квалификационной рамки / А. М. Телиженко, О. Ю. Древаль, Е. А. Павленко // Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. – 2013. – № 3. – С. 80-84.

*Надійшла до редакції 20 листопада 2016 р.*